

RINGVAADE

EMAKEELE SELTSI 84. TEGEVUSAASTA (2003)

Üritused

I. Konverentsid, keelepäevad, ettekandekoosolekud

1. Konverentsid

2003. aastal (kaas)korraldas Emakeele Selts kaks konverentsi. 27. juunil toimus Tartu Ülikooli õpetatud nõukogu saalis XXXVI J. V. Veski päev teemal „Eesti keele strateegia”. Kavas oli kolm ettekannet: Jüri Valge – „Eesti keele arendamise strateegia ja selle koostamine”, Helle Metslang – „Kirjakeele nüüdisseisundist ja tulevikuvaadetest seisundiuuringute põhjal”, Martin Ehala – „Keelehoiakute kujundamine ja identiteediarendus”. Seltsi esimees Mati Erelt esitles ESi 48. aastaraamatut „Eesti keele uurimise olukorra analüüs”.

10. ja 11. oktoobril korraldasid Eesti Terminoloogia Ühing, Eesti Keele Instituut, Emakeele Selts ja Eesti keelenõukogu Tallinnas rahvusvahelise terminoloogiakonverentsi „Eesti oskuskeel 2003”, kus kahel päeval peeti 18 ettekannet, millest 6 olid väliskülalistelt. Konverentsil käsitleti nii terminoloogiatoõ teoreetilisi aluseid ja terminiloome põhimõtteid kui ka oskuskeele praktilist külge. Konverentsi ettekanded ilmuvad kogumikuna aastal 2004.

2. Keelepäevad

Seltsi kaaskorraldamisel peeti 9 keelepäeva, nendest 4 Eestis.

Johannes Aaviku majamuuseumis räägiti murdekeelest ja keelepäevadest Saaremaal, Õismäe humanitaargümnaasiumis Kreutzwaldist, Kreutzwaldi aastast ja „Kalevipojast” õpilaste pilgu läbi. Tallinna Pelgulinna gümnaasiumis ja 21. keskkoolis keskenduti sõnavarale, kõneldi selle rikastamise viisidest ning sõnavõistluse korraldamisest ja tulemustest.

Väljaspool Eestit peeti Haridus- ja Teadusministeeriumi ja kohapealsete Eesti seltside kaaskorraldusel 5 keelepäeva. Petseri 2. keskkoolis toimus kaks keelepäeva, mis paistsid silma õpilaste aktiivsusega (kokku peeti 29 ettekannet), kõneldi Eesti keelepoliitikast (Jüri Valge, Tõnu Tender), võru keelest (Sulev Iva, Nele Reiman) ja eesti keele õpetamisest (Piret Toomet) ning kirjandusest. Peterburi, Moskva ja Londoni keelepäevadel oli kõne all eesti keele uurimine ja arendamise strateegia, kirja-keele kasutusvaldkonnad ja praegused probleemid ning nimekorraldus. Peterburi keelepäeval esinesid Tõnu Tender – „Haridus- ja Teadusministeeriumi keelepoliitika”, Reet Kasik „Ajakirjanduskeele muutumisest”, Tiit-Rein Viitso – „Leningradi oblasti läänemeresoome keeltest”, Peeter Päll – „Nimed ja nimekorraldus”, Maarja Hein – „Eesti keele õpetamisest Peterburi ülikoolis”. Moskva keelepäeval oli päevakorras 5 ettekannet: „Eesti keele uurimisest” – Mati Erelt, „Eesti kirjakeele praegustest probleemidest” – Tiiu Erelt, „Väliseestlased ja eesti keel” – Jüri Viikberg, „Eesti keelepoliitika ja eesti keele arendamise strateegia” – Jüri Valge, „Eesti keele õpetamisest väliseestlastele” – Piret Toomet. Londoni keelepäeval esinesid Mati Erelt – „Eesti keele uurimisest”, Tiiu Erelt – „Eesti keele arendamisest”, Jüri Viikberg – „Üks või mitu eesti keelt”, Tõnu Tender „Eesti keelepoliitikast”.

3. Ettekandekoosolekud

Ettekandekoosolekuid peeti 8, neist 4 Tartus ja 4 Tallinnas. Heaks tavaks on kujunemas üliõpilaskonverents juunis, kuhu kutsutakse esinema parimad ülikoolide lõputööde autorid – 2003. aastal esindasid Tallinna Pedagoogikaülikooli Agnes Ojala – „Rekursiivsed liitsõnad tänapäeva eesti kirjakeeles” ja Tatjana Baškirova – „Keeleline situatsioon Peipsi läänemäel” ning Tartu Ülikooli Laura Merirand – „*pidama*-verbi grammatikaliseerunud kasutusest vanemas kirjakeeles” ja Helen Koks – „Tingimuslause tänapäeva eesti kirjakeeles”.

Temaatilisi koosolekuid oli 2003. aastal kolm: nimekoosolekul esinesid ettekannetega Kairit Henno, Annika Hussar, Evar Saar ja etümoloogikoosolekul Lembit Vaba, Sven-Erik Soosaar ning Ilmari Lahti. Koostöös Haridus- ja Teadusministeeriumiga korraldati pisikonverents „Emakeel koolis”, kus Riina Reinthal andis ülevaate nii emakeele õpetamisest eesti koolides alates 20. saj algusest kuni tänapäevani kui ka seadustest ning määrustest, mis puudutavad otseselt emakeeleõpetust eestikeelses koolis. Martin Ehala ettekanne oli pühendatud õpilaste keelehoiakutele.

Maia Rõigas analüüsis praktilise materjali najal, kuidas koostada asjalikku teksti koolis. Krista Kerge rääkis emakeele õpetamise valupunktidest ja õpetajate emakeeleoskusest.

Kolme koosolekuga tähistati sünniaastapäevi: Eduard Ahrens 200 (koostöös Eesti Keele Instituudiga), Ülo Tedre 75, Jaak Peebo 70 (koostöös Eesti Kirjandusmuuseumiga ja Rahvaluule Seltsiga), kus käsitleti kirjakeele ja ortograafia arengut, vana kirjakeele korpuse koostamise põhimõtteid, ja mitmest aspektist morfoloogiaproblemaatikat; samuti oli folkloorialaseid ettekandeid.

II. Uurimistöö korraldamine

Lõpule jõudsid mitmed teadusprojektid, mida Emakeele Selts koordineeris ja korraldas ning millele tugines Eesti keelenõukogu „Eesti keele arendamise strateegia (2004–2010)” koostamisel. Projekte rahastas Haridus- ja Teadusministeerium, uurimistööd on koondatud kolme väljaandesse.

1. Helle Metslangi juhtimisel lõpetati eesti kirjakeele kasutusvaldkondade (haridus, teadus, õigus ja haldus, ajakirjandus, meelelahutus, majandus ja äri, pangandus, teave ja reklaam, infotehnoloogia) seisundi uuringud, mille tulemused avaldati Tallinna Pedagoogikaülikooli eesti keele õppetooli toimetisena nr 4.

2. Linguistica Uralica uut monograafiasarja alustas Mati Ereli toimetatud ja koostatud raamat „Estonian Language”. Raamat annab peatükkide kaupa ülevaate eesti keele struktuurist (Tiit-Rein Viitso, Mati Ereli), arengust (Tiit-Rein Viitso), murretest (Karl Pajusalu), kirja- (Heli Laanekask, Tiiu Ereli) ja kõnekeelest (Leelo Keevallik) ning eesti keele uurimisest (Mati Ereli).

3. Emakeele Seltsi 48. aastaraamatus ilmus eesti keele uurimise analüüs, mis annab ülevaate tänapäeva ja vana eesti kirjakeele, eesti keele ajaloo ja murrete ning keelekasutuse uurimisest.

III. Kirjastamine

Trükis on 2003. aastal ilmunud:

Emakeele Seltsi aastaraamat nr 48 (2002), 317 lk;

Keeleajakiri Oma Keel nr 1, 92 lk; nr 2, 76 lk.

Valmis on Võru muredetekstide kogumiku „Kui vanal Võromaal elati”

käsikiri, koostajad Mari Must, Eevi Ross ja Helju Kaal. Raamatu kirjas-
tamist toetavad Kultuuriministeerium ja Kultuurkapital.

IV. Toimkonnad

Emakeele Seltsil on kaks toimkonda. Keeletoimkond (koosseisus Reet Kasik – toimkonna vanem, Tiiu Erelt, Krista Kerge, Katrin Kern, Jaak Peebo, Peeter Päll, Maire Raadik, Ellen Uuspõld, Tiit-Rein Viitso ja Einar Kraut) on 2003. aastal olnud väheaktiivne, peamiselt on e-posti vahendusel arutatud mõnede maailma kohanimed kirjutamisega seonduvat, samuti on vastatud ESile ja EKile saadetud kirjadele.

Murdetoimkond pole 2003. aastal koos käinud.

V. Keeleainestiku kogumine

2003. aastal saadi Eduard Leppikult 1003 sedelit Kadrina kihelkonna maade kohanimedega.

Raamatukogu

2003. aastal täienes Emakeele Seltsi raamatukogu 125 trükisega, mis on saadud vahetuse, annetuse ja ostu teel. Raamatukogus on arvel 5514 inventeeritud trükist.

Annetused

2003. aastal tehti Emakeele Seltsile kaks annetust:

Gerda Tikenberg Rõuk ja Nikolai Rõuk annetasid 500 000 krooni (seltsi arvele laekus 493 976 krooni);

Ene Sepp annetas 3000 krooni.

Liikmeskond

Emakeele Seltsil on 339 tegevliiget ja 9 auliiget. Aasta jooksul võeti vastu 5 uut tegevliiget. Nimekirjast kustutati omal soovil 4 liiget, surma läbi lahkus 5: Ingrid Sarv (06.03.03), Juhan Tuldava (17.03.03), Arvo Laanest (10.05.03), Enda Kallas (18.05.03) ja Ilse Erm (02.07.03).

Juhatus

Seltsi juhatusse kuuluvad esimees Mati Erelt, abiesimehed Jüri Valge ja Jüri Viikberg, liikmed Peeter Päll, Kristiina Ross, Silvi Vare ja Tiit-Rein Viitso.

Töötajad

Teadussekretärina töötab Maria-Maren Sepper, raamatukogu juhatajana Helju Kaal ning raamatupidajana töövõtulepingu alusel Tiia Vajak.

Üldiseloomustus

Emakeele Seltsi 84. tegevusaastal on lõpetatud mitmed olulised ja mahukad projektid, mis on tähtsad mitte ainult keeleringkonnale, vaid kogu ühiskonnale. „Eesti keele arendamise strateegia (2004–2010)” väljatöötamise raames väärib esiletõstmist seltsi korraldav roll eesti kirjakeele kasutusvaldkondade seisundi analüüsi ja eesti keele uurimise olukorra analüüsi koostamises. Eesti keelenõukogu koosseisu kuuluvad Emakeele Seltsi juhatuse seitsmest liikmest viis: esimees Mati Erelt, abiesimehed Jüri Valge ja Jüri Viikberg ning juhatuse liikmed Silvi Vare ja Tiit-Rein Viitso. Eesti keele strateegiale oli pühendatud ka XXXVI J. V. Veski päev. Tähelepanu väärib rahvusvahelisele lugejaskonnale suunatud eesti keelt kirjeldava raamatu „Estonian Language” avaldamine.

Rahaliselt on Emakeele Seltsi toetanud Eesti Teaduste Akadeemia, teadusprojekte on rahastanud Haridus- ja Teadusministeerium, osaliselt programmist „Eesti keel ja rahvuskultuur”. Publitseerimist on samuti toetanud Haridus- ja Teadusministeerium (ajakiri Oma Keel), teatud määral ka Kultuuriministeerium. 2003. aastal tegid Emakeele Seltsile rahalise annetuse Gerda Tikenberg Rõuk ning seltsi liige Ene Sepp.

2003. aastal peeti Emakeele Seltsi üritustel 77 ettekannet. Väliseestlaste keelepäevad on oluliseks jätkuks aastakümneid tavaks olnud Eestisestele keelepäevadele. Viimaste korraldamine on pärast 14. märtsi kuulutamist emakeelepäevaks muutunud üha enam koolikeskseks. Ühelt poolt on selline iseseisvus tervitatav, teiselt poolt aga ei jõua teave seltsi tegevusest keelehuviliste noorteni. Seda peaks aitama leevendada keeleajakiri Oma Keel, mille populariseerimine on üks seltsi 2004. aasta eesmärke. Seltsi väljaannetest on ülevaade seltsi koduleheküljel aadressil www.emakeeleselts.ee.

2003. aastal on Emakeele Seltsi keeleteoimkonna tegevus olnud väheaktiivne, murdetoimkonna oma olematu. Murdetoimkonna töö soikus juba 10 aastat tagasi. 2000. aastal valitud murdetoimkond tegeles toimkonna vanema Kairit Henno eestvedamisel mõnda aega nimekogumisega, millel aga erilisi tulemusi polnud. Murdetöö tuleviku küsimuse lahendamiseks tuleks korraldada arutelu koostöös Tallinna ja Tartuga. Emakeele Seltsi keeleteoimkond on seadnud eesmärgiks hakata tegutsema kui kõr-

geim keelekorralduslik otsustuskogu; tegevust hakkab 2004. aastal osaliselt rahastama Haridus- ja Teadusministeerium riiklikust programmist „Eesti keel ja rahvuslik mälu”.

MARIA-MAREN SEPPER

2003. AASTAL ESI ÜRITUSTEL PEETUD ETTEKANDED

1. Allik, Helgi – Keelepäevadest Saaremaal. Saarlaste keelepäeval Kuressaares 9. märtsil.
2. Arukask, Madis – Mõttepunkt regilaulus. Kirjandusmuuseumi, Akadeemilise Rahvaluule Seltsi ja Emakeele Seltsi ühiskoosolekul Tartus 13. veebruaril.
3. Baškirova, Tatjana – Keeleline situatsioon Peipsi läänerannikul. ESi üliõpilaskonverentsil Tallinnas 16. juunil.
4. Brinkmann, Georg; Juht, Kadi; Juurma, Madis; Sullin, Ave – Kreutzwald ja „Kalevipoeg” õpilase pilgu läbi. Tallinna Õismäe Humanitaargümnaasiumi 5. keelepäeval 14. märtsil.
5. Costa, Rute – Terminology: an overview of the Portuguese perspective. Rahvusvahelisel terminoloogiakonverentsil „Eesti oskuskeel 2003” Tallinnas 11. oktoobril.
6. Ehala, Martin – Õpilaste keelehoiakutest. Kõnekoosolekul Tallinnas 26. veebruaril.
7. Ehala, Martin – Keelehoiakute kujundamine ja identiteediarendus. XXXVI J. V. Veski päeval Tartus 27. juunil.
8. Erelt, Mati – Eesti keele uurimise ülesandeid (kommentaare keelestrateegiale). ESi aastakoosolekul Tartus 3. aprillil.
- 9.–10. Erelt, Mati – Eesti keele uurimisest. Eesti keele päeval Moskvas 12. aprillil ja Londonis 24. mail.
11. Erelt, Mati – Emakeele Seltsi aastaraamat „Eesti keele uurimise olukorra analüüs”. Raamatu esitlemine. XXXVI J. V. Veski päeval Tartus 27. juunil.
12. Erelt, Tiiu – Eesti keele arendamisest. Eesti keele päeval Londonis 24. mail.
13. Erelt, Tiiu – Eesti kirjakeele praegustest probleemidest. Eesti keele päeval Moskvas 12. aprillil.
14. Habicht, Külli; Kingisepp, Valve-Liivi; Prillop, Külli – Vana kirjakeele valikkorpuse koostamise põhimõtetest. Kõnekoosolekul Tartus 28. oktoobril.
15. Hein, Maarja – Eesti keele õpetamisest Peterburi ülikoolis. Peterburi 3. keelepäeval 5. aprillil.

16. Henno, Kairit – Nimede eestistamise idee sünnist. Kõnekoosolekul Tartus 3. juunil.
17. Hinrikus, Ruth – Elulooline Hindrey. Kirjandusmuuseumi, Akadeemilise Rahvaluule Seltsi ja Emakeele Seltsi ühiskoosolekul Tartus 13. veebruaril.
18. Hint, Mati – Ahrensi ortograafia ülistuseks. Kõnekoosolekul Tallinnas 29. aprillil.
19. Hussar, Annika – Eesti eesnimed praegu ja uus isikunimeseaduse eelno. Kõnekoosolekul Tartus 3. juunil.
20. Ilja, Merit – Õigustõlkekeskusest õiguskeelekeskuseks. Rahvusvahelisel terminoloogiakonverentsil „Eesti oskuskeel 2003” Tallinnas 11. oktoobril.
21. Iva, Sulev – Võru keelest. Petseri 2. Keskkooli 2. keelepäeval 17. märtsil.
22. Jonuks, Tõnno – Ynglingide saaga ja selle roll Skandinaavia eelkristlikus usundis. Kirjandusmuuseumi, Akadeemilise Rahvaluule Seltsi ja Emakeele Seltsi ühiskoosolekul Tartus 13. veebruaril.
  - Juht, Kadi, vt Brinkmann, Georg.
  - Juurma, Madis, vt Brinkmann, Georg.
23. Kaljumägi, Karin – Veaohtlikud käändtüübid. Kõnekoosolekul Tartus 28. oktoobril.
24. Kasik, Reet – Eesti ajakirjanduskeele muutumisest. Peterburi 3. keelepäeval 5. aprillil.
25. Kerge, Krista – Eesti emakeele õpetamise raskused. Kõnekoosolekul Tallinnas 26. veebruaril.
26. Kerge, Krista – Terminid leksikaalse ja grammatilise keelendina. Rahvusvahelisel terminoloogiakonverentsil „Eesti oskuskeel 2003” Tallinnas 10. oktoobril.
  - Kingisepp, Valve-Liivi, vt Habicht, Külli.
27. Koks, Helen – Tingimuslause tänapäeva eesti kirjakeeles. ESi üliõpilaskonverentsil Tallinnas 16. juunil.
28. Kährrik, Kaja – Erialasõnastike koostamine Tartu Ülikooli kirjajaliku ja suulise tõlke kutsemagistriprogrammide raames. Rahvusvahelisel terminoloogiakonverentsil „Eesti oskuskeel 2003” Tallinnas 10. oktoobril.
29. Lahti, Ilmari – *Kolōvan* – muistse Tallinna nime päritolust. ESi etimoloogiakoosolekul Tallinnas 16. detsembril.
30. Laur, Mall – Kujundlikud rahandusterminid. Rahvusvahelisel termi-

- noloogikonverentsil „Eesti oskuskeel 2003” Tallinnas 11. oktoobril.
31. Lervad, Susanne – Danterm User Group. Rahvusvahelisel terminoloogikonverentsil „Eesti oskuskeel 2003” Tallinnas 10. oktoobril.
  32. Maanso, Viivi – Haridusterminite korrastamisest ja korrastamatusest. Rahvusvahelisel terminoloogikonverentsil „Eesti oskuskeel 2003” Tallinnas 11. oktoobril.
  33. Merirand, Laura – *pidama*-verbi grammatikaliseerunud kasutusest vanemas kirjakeeles. ESi üliõpilaskonverentsil Tallinnas 16. juunil.
  34. Metslang, Helle – Kirjakeele nüüdisseisundist ja tulevikuvaadetest seisundiuringute põhjal. XXXVI J. V. Veski päeval Tartus 27. juunil.
  35. Metste, Kristi – Eduard Ahrens ja Õpetatud Eesti Selts. Kõnekoosolekul Tallinnas 29. aprillil.
  36. Mund, Argo – Kus sõnu, seal mõnu. Eesti kirjakeele sõnavara rikastamise viisidest. Tallinna Pelgulinna Gümnaasiumi keelepäeval 12. märtsil.
  37. Naaber, Enda – Murdekeelest. Saarlaste keelepäeval Kuressaares 9. märtsil.
  38. Nilsson, Henrik – Terminology work – the Swedish way. Rahvusvahelisel terminoloogikonverentsil „Eesti oskuskeel 2003” Tallinnas 10. oktoobril.
  39. Nemvalts, Peep – Raalindustermineid vaagida. Rahvusvahelisel terminoloogikonverentsil „Eesti oskuskeel 2003” Tallinnas 11. oktoobril.
  40. Normier, Céline – Panorama de la coopération internationale en terminologie dans les pays latins. Rahvusvahelisel terminoloogikonverentsil „Eesti oskuskeel 2003” Tallinnas 11. oktoobril.
  41. Ojala, Agnes – Rekursiivsed liitsõnad tänapäeva eesti kirjakeeles. ESi üliõpilaskonverentsil Tallinnas 16. juunil.
  42. Ots, Heido – Kas hakkame varsti *in ordinem se referre*. Rahvusvahelisel terminoloogikonverentsil „Eesti oskuskeel 2003” Tallinnas 10. oktoobril.
  43. Ots, Heido – SUVIst ja konfusiograafiast. Rahvusvahelisel terminoloogikonverentsil „Eesti oskuskeel 2003” Tallinnas 11. oktoobril.
  44. Penjam, Pille – Kõneviisikategooria Joachim Rossihniuse katekismuses. Kõnekoosolekul Tartus 28. oktoobril.
– Prillop, Külli, vt Habicht, Külli.
  45. Pusztay, Janos – ELi terminoloogia kujunemise meetodid ungari kee-

- les põikega eesti ja soome keelele. Rahvusvahelisel terminoloogiakonverentsil „Eesti oskuskeel 2003” Tallinnas 10. oktoobril.
46. Päll, Peeter – Nimed ja nimekorraldus. Peterburi 3. keelepäeval 5. aprillil.
  47. Päll, Peeter – Nimed ja terminid. Rahvusvahelisel terminoloogiakonverentsil „Eesti oskuskeel 2003” Tallinnas 10. oktoobril.
  48. Reiman, Nele – Võru keele õpetamisest ajaloolise Võrumaa koolides. Petseri 2. Keskkooli 2. keelepäeval 17. märtsil.
  49. Reinthal, Riina – Emakeele õpetamise riiklik korraldus. Kõnekoosolekul Tallinnas 26. veebruaril.
  50. Ross, Kristiina – Eesti piiblitõlkest ja raamatust „Uue ajastu misjonilingvist: Eduard Ahrens 200”. Kõnekoosolekul Tallinnas 29. aprillil.
  51. Roukens, Jan – Language and terminology policy in an EU context. Rahvusvahelisel terminoloogiakonverentsil „Eesti oskuskeel 2003” Tallinnas 10. oktoobril.
  52. Rõigas, Maia – Asjalik tekst koolis. Kõnekoosolekul Tallinnas 26. veebruaril.
  53. Saar, Evar – Talukohtade ümbernimetamine maareformi käigus. Kõnekoosolekul Tartus 3. juunil.
  54. Saluäär, Hille – Tõlkepõhise terminograafia standardist ehk *Ars longa, memoria brevis est*. Rahvusvahelisel terminoloogiakonverentsil „Eesti oskuskeel 2003” Tallinnas 10. oktoobril.
  55. Soosaar, Sven-Erik – Etümoloog kaubanduses. ESi etümoloogiakoosolekul Tallinnas 16. detsembril.
– Sullin, Ave, vt Brinkmann, Georg.
  56. Tamm, Hiie – Sõjanduse ning kaitse- ja julgeolekupoliitika alase terminoloogia korrastamise ja arendamise projekt. Rahvusvahelisel terminoloogiakonverentsil „Eesti oskuskeel 2003” Tallinnas 11. oktoobril.
  57. Tamm, Vally – Eesti keele kuu keele-, kirjandus- ja kultuurialaste teadmiste rikastamiseks. Petseri 2. Keskkooli 2. keelepäeval 17. märtsil.
  58. Tamm, Vally – Keeled on väärtus, keelteoskus on rikkus. Petseri 2. Keskkooli 3. keelepäeval 23. septembril.
  59. Tavast, Arvi – Mõiste *mõiste*: tähendusteooriate mõju oskuskeelepraktikale. Rahvusvahelisel terminoloogiakonverentsil „Eesti oskuskeel 2003” Tallinnas 10. oktoobril.

60. Tedre, Ülo – Jõulusanditajad. Kirjandusmuuseumi, Akadeemilise Rahvaluule Seltsi ja Emakeele Seltsi ühiskoosolekul Tartus 13. veebruaril.
61. Tedre, Ülo – Kreutzwald ja Kreutzwaldi aasta. Tallinna Õismäe Humanitaargümnaasiumi 5. keelepäeval 14. märtsil.
62. Tender, Tõnu – Haridus- ja Teadusministeeriumi keelepoliitikast. Peterburi 3. keelepäeval 5. aprillil.
63. Tender, Tõnu – Eesti keelepoliitikast. Eesti keele päeval Londonis 24. mail.
64. Tender, Tõnu – Eestist ja Euroopast, keeltest ja keelepoliitikast. Petseri 2. Keskkooli 3. keelepäeval 23. septembril.
65. Tiits, Kristiina (õpet) – Emakeelepäev ja eestlus. Tallinna 21. Keskkooli põhikooli õpilaste keelepäeval 14. märtsil.
66. Toomet, Piret – Eesti keele õpetamisest idaeestlastele. Petseri 2. Keskkooli 2. keelepäeval 17. märtsil.
67. Toomet, Piret – Eesti keele õpetamisest väliseestlastele. Eesti keele päeval Moskvast 12. aprillil.
68. Torm, Andres (õpil) – Kristjan Jaak Petersoni elu ja looming. Petseri 2. Keskkooli 2. keelepäeval 17. märtsil.
69. Vaba, Lembit – Miks siiski *punk* ja *tink*? ESi etümoloogiakoosolekul Tallinnas 16. detsembril.
70. Valge, Jüri – Eesti keelepoliitikast ja eesti keele strateegiast. Petseri 2. Keskkooli 2. keelepäeval 17. märtsil.
71. Valge, Jüri – Eesti keelepoliitika ja eesti keele arendamise strateegia. Eesti keele päeval Moskvast 12. aprillil.
72. Valge, Jüri – Eesti keele arendamise strateegia ja selle koostamine. XXXVI J. V. Veski päeval Tartus 27. juunil.
73. Viikberg, Jüri – Väliseestlased ja eesti keel. Eesti keele päeval Moskvast 12. aprillil.
74. Viikberg, Jüri – Üks või mitu eesti keelt. Eesti keele päeval Londonis 24. mail.
75. Viitso, Tiit-Rein – Leningradi oblasti läänemeresoome keeltest. Peterburi 3. keelepäeval 5. aprillil.
76. Õim, Asta – Emakeele Seltsi 83. tegevusaasta (2002). ESi aastakoosolekul Tartus 3. aprillil.
77. Õim, Asta – Miks korraldatakse sõnavõistlusi? Tallinna 21. Keskkooli põhikooli õpilaste keelepäeval 14. märtsil.

**ARVO LAANESTIT MEENUTADES
(22. III 1931–10. V 2003)**

Pärast pikaldast ja vaevavat haigust on filoloogiadoktor Arvo Laanest igaveseks vaikinud.

Väga vaikse, aga ka väga kohusetundliku ja eduka üliõpilasena äratas Arvo Laanest kahtlemata õppejõudude seas tähelepanu juba oma ülikooliõpingute alguses 1950. aasta sügisel. Stuudiumi lõpetamisel oli just tema kindel kandidaat aspirantuurikohale läänemeresoome keelte alal Teaduste Akadeemia tolleaegses Keele ja Kirjanduse Instituudis. Kandidaadiväitekirja (st tänapäeva PhD-le vastava väitekirja) „Substantiivne atribuut läänemeresoome keeltes“ kaitses ta 1959. aastal. Doktoriväitekirja (mis tollal tähendas elutöö mahus uurimust) isuri keele ajaloolisest foneeti-

kast ja morfoloogiast kaitses ta 1979. aastal. Aastast 1957, kui loodi soome-ugri keelte sektor, kuni oma surmani oli Arvo Laanest Keele ja Kirjanduse Instituudi (hilisema Eesti Keele Instituudi) soome-ugri keelte sektori liige, aastatel 1981–1992 sama sektori juhataja.

Rahuliku ja visa suhtumisega erialatöösse omandas Arvo Laanest selge visiooni oma tegevuse suunast ja eesmärkidest ning teda ei suutnud eriti häirida miski, ka mitte ajastu grimassid. Kui eesti keel ei kõlvanud enam ka fennougristika alal teaduslikuks keeleks ja dissertatsioonid tuli esitada venekeelsetena Moskva ülimalle instansile – kõrgemale atestatsioonikomisjonile, kes neid pärast tegelikku kaitsmist veel hindas ja kinnitas –, esitaski Arvo Laanest oma töö kohe vene keeles.

Kui ta mõnel Peipsi-tagusel keeleuurimisretkel jälle kinni võeti kui kahtlane isik, salakuulaja või teab kes veel, siis ilmus ta neist sekeldustest pääsenuna teiste seltsi tagasi vaid mingi vaikse muigega suunurgas – ei mingit afekteeritust. Üliõpilased, kes Arvo Laanestiga ühel ajal ekspeditsioonidel sattusid olema, mäletavad, et tagasihoidliku ja sümpaatse inimesena oskas ta siiski läheneda keelejuhile nii, et too rääkis talle ära pikad jutud. Kui töö seda nõudis, võttis Arvo Laanest keeleuurimisretke ette ka keset talve.

Varasematel aastatel olid soome-ugri sektori töötajad kõik koos ühes väikeses ruumis ja sageli vesteldi omavahel. See Arvot ei seganud, ta sekkus jutusse, kui oli midagi olulist öelda, või alustas ise jutustamist, kui oli midagi põnevat juhtunud – näiteks süstamatkal, kus ta igal suvel koos abikaasaga käis. Või mõnest seigast seoses Teaduste Akadeemia Meeskooriga, kus Arvo Laanest aastaid laulis. Aga kui ümbritsev jutuajamine teda ei huvitanud, süvenes ta kõigutamatu rahuga oma töösse.

Tööpäeva Arvo Laanesti lauale jäi lõpus alati puhas valge leht. Hommikul tulles võttis ta istet ja alustas ülalt servast, uult realt oma teksti. Nii kirjutas ta kõik oma raamatud. Isuritest ning isuri keelest ilmus ühtekokku viis raamatut: „Isurid ja isuri keel – meie lähemaid sugulaskeeli” (1964), „Isuri murdetekste“ (1966), „Eäiõñêèä äèääâêòû: èèíââîââî-ãðàòè-ãñêîâ èññëääîââíèä” (1966), doktoriväitekirja täiendatud variant „Isuri keele ajalooline foneetika ja morfoloogia“ (1986) ja juba raske haiguse kiuste valminud „Isuri keele Hevaha murde sõnastik“ (1997). Lisaks neile kirjutas Arvo Laanest ülevaatliku käsiraamatu „Sissejuhatuse läänemeresoome keeltesse” (1975), mis ilmus hiljem täiendatuna Hamburgis ka saksakeelsena („Einführung in die ostseefinnischen

Sprachen“, 1982). Nende raamatutega kirjutas ta end läänemeresoome keeleteadlaste esiritta. Veel haigena võttis Arvo Laanest osa Euroopa keelteatlase (*Atlas Linguarum Europae*) rahvusvahelise projekti tööd.

Kõige selle kõrvalt oli ta 1965. aastast Emakeele Seltsi tegevliige ja esines korduvalt mitmel pool keelepäevadel ning Emakeele Seltsi ettekandekoosolekutel.

Kolleegid jäävad mäletama heasoovlikku, vaikset ja tahtejõulist inimest.

ADA AMBUS

**EMAKEELE SELTSI JUUBILARID 2003.
AASTAL**

JAANUARIS:	05.01.	Ain Sarv	55
	12.01.	Reet Vääri	60
	20.01.	Edgar Saar	65
	23.01.	Heino Gustavson	80
VEEBRUARIS:	10.02.	Ilse Kont	75
	12.02.	Ülo Tedre	75
	25.02.	Aarne Vinkel	85
	28.02.	Hans Jürman	80
	29.02.	Vally Tamm	55
MÄRTSIS:	04.03.	Tiit-Rein Viitso	65
	09.03.	Andres Langemets	55
	16.03.	Monika Salo	40
	21.03.	Maire Raadik	40
APRILLIS:	04.04.	Mai Jõgi	70
	19.04.	Anne Romet	60
	24.04.	Ülle Viks	55
MAIS:	19.05.	Sirle Pent	50
	23.05.	Nikolai Repän	75
	27.05.	Uno Mereste	75
JUUNIS:	20.06.	Karl Pajusalu	40
	28.06.	Eerik Teder	75
JUULIS:	02.07.	Ivan Tarakanov	75
	06.07.	Andres Mihkels	50
	13.07.	Ellen Niit-Kross	75

AUGUSTIS:	01.08.	Tiiu Ojanurme	65
	12.08.	Tiit Hennoste	50
	19.08.	Maimo Kristian	80
	20.08.	Raimo Raag	50
SEPTEMBER:	01.09.	Eevi Ross	65
	03.09.	Sirje Rammo	50
	09.09.	Heldur Niit	75
	10.09.	Jüri Viikberg	50
	16.09.	Anu Saluäär	55
	23.09.	Endel Vingissar	75
OKTOOBRI:	02.10.	Hannu Remes	60
	04.10.	Maeve Leivo	55
	06.10.	Juta Raielo	75
	06.10.	Elina Öpik	75
	16.10.	Sirje Ratso	40
	23.10.	Erast Parmasto	75
	25.10.	Jaak Peebo	70
	28.10.	Karin Ribenis	40
NOVEMBRIS:	04.11.	Kaja Eenlaid	65
	13.11.	Renate Pajusalu	40
	21.11.	Jüri Valge	55
	24.11.	Ruth Mirov	75
	27.11.	Asta Õim	60
DETSEMBRIS:	15.12.	Karl Kont	80
	23.12.	Ants Viires	85
	25.12.	Peeter Olesk	50
	31.12.	Lehte Tavel	65

MURDE- JA KIRJAKEELE KÜTKEIS. EEVI ROSSI JUUBELI PUHUL

Eevi Ross (neiuna Eevardi) on sündinud 1. septembril 1938 endisel Järvamaal Kursi külas, mis asub Tamsalu lähistel. Talupoeglik kodu vormis ellusuhtumise ja väärtushinnangud.

Lapsepõlves ja kasvuaastail koges noor tüdruk mõndagi. Ta nägi, kuidas ema andis leivatüki põgenevale sõdurile, hoolimata mundrist selle seljas. „*Leikasin suure viilaka `leiba. `Kahmas jah mul [tänuks] `ümber `põlvede. Aga `küll' `mulle oli see kole,*” on ema ise hiljem meenutanud üht juhtu. Ehk aitas ta võõra ema poega, et kunagi keegi halastaks tema omale. See oli pandud saksa vormi ja viidud kuhugi lääne poole sõdima.

Senise külaelu lõi segi kolhoosikord, mis muserdas inimesi ja algaastail näljutas loomi. Viimane seik oli ennenägematu, sest talus oli ikka hoolitud loomadest, mõnikord ehk isegi inimestest rohkem. Oma lüps-

jast ema mälestuskillu on tütar jäädvustanud ühel sõnasedelil: „*Käisime ühest tal'list `teise ja mutkui `tõs `tsime* [lehmi üles]. *Teised kukkusid jo taga `jälle `ümber.*” Õnneks leidis lapse jaoks siiski üks koht, kus võis unustada masendava argipäeva. Selleks oli Kuie mõisas asuv kool, li-saks toredad õpetajad. Kõik see kokku sisendas elujaksu, õpetas ilu nä-gema ja hindama. Seepärast kaitseb Eevi praegu mõisakoole, mida Eesti riik ei taha uues eelarves toetada. Ta veenab, et need ei ole mõeldud üksnes mõisahärradele ja -prouadele elamiseks. Tema arvates „... mõi-sakool kui ehituslik, maastikuline ja esteetiline tervik annab lapsele eri-lise kaitstuse ja „oma” tunde, mida pole mujal” (Keel ja Kirjandus 2003, nr 9, lk 693).

Edasi viis koolitee tugeva reaalkallakuga Tapa keskkooli ja sealt Tar-tu ülikooli soome-ugri keelte eriharusse. Maailm avardus: suvised eks-peditsioonid Valdai karjalaste, vadjalaste, isurite ja vepslaste juurde, ungari keele õpe Taga-Karpaatia külas. Ühelt poolt kogunes teadmisi, kuidas keelejuhti küsitleda ja kuidas kirja panna, teiselt poolt jäid meel-de erinevad inimtüübid ja -saatused, teistsugused kombes.

Põhitöökohti on Eevil olnud kaks: pärast ülikooli Keele ja Kirjanduse Instituut, aastast 1984 kuni 2001. a alguseni Keele ja Kirjanduse toi-metus. Mõlemas on ta ametinimetused aja jooksul muutunud, mainigem vaid, et instituudi murdesektorist lahkus Eevi vanemteadurina, ajakir-jast tegevtoimetajana. Kohakaaslusega on ta õpetanud Tallinna Peda-googilises Instituudis / Pedagoogikaülikoolis ja lugenud põhiliselt mur-dekursust, kuid andnud ka mõnda aega algteadmisi tulevastele keeletoi-metajatele.

Ametitöös on seega vaja läinud nii kirja- kui ka murdekeele tund-mist. Kui esimest oli õpitud ja õpetatud kogu kooliaja, siis teisega oli seni kokku puutunud vaid kodukohas ja ülikoolis murdeloenguil. Tead-mised eesti murdeist kasvasid töö käigus: esmalt murdeainese kopeeri-mine üldkartoteeki, seejärel osalemine käsikirjade koostamises („Eesti murrete sõnaraamat”, „Väike murdesõnastik” I), eesti murdeainese otsi-mine Euroopa keeleastlasele, osalt murdesõnaraamatu 1. köite toimetami-ne ja muidugi murdekogumine. See algas 1963. aastal Vaivaras ja kestis ligemale 20 aastat, olgu siis tegu sõnavara ja kohanimede küsitlemisega või murdekõne lindistamisega (ka koos teistega). Lühemat aega on Eevi viibinud Lääne- ja Võrumaal, kuid peamiselt ikka kirderanniku- ja kesk-murde alal. See oli ehk mõneti sundvalik, sest peres oli kasvamas kolm poissi ja pereema võis nendega saada peatuspaiga sünnikodus Kursis

või ämma juures Võsul. Siit sai juba teha lühemaid või pikemaid kogumisretki ümbruskonda.

Tõstaksin eriti esile Eevi osa Järva-Jaani murdekeele talletamisel. Siiani oli see peaaegu tundmatu murrak: ainult 365 sõnasedelit 1930. aastaist, mitte ühtki murdepala raamatus „Keskmurde tekstid” (1965) ega ühtki tundi helilinti 1968. aastani. Olude sunnil sai esmaseks keelejuhiks oma ema (sündinud 1904. aastal), kuigi ta oli veel suhteliselt noor, eriti kogumise alguses. Sõnavarakogu eesõnas hindab tütar teda nii: „Fonetiliselt uuepoolne murdekeel, säilinud suhteliselt hästi morfoloogilised iseärasused, eriti aga murdesõnad.” Ja teisel: „Minu murdekogumise väärtuslikum saak on oma emalt, kõige loomulikum ja usaldusväärsem keeleaines” (Keel ja Kirjandus 2003, nr 9, lk 695). Peaaegu pidev sõnavarakogumine toimus aastail 1969–1982 ja andis üle 6000 sõnasedeli, millest vaid väike osa on saadud teistelt keelejuhtidelt.

1974. aastal õnnestus Eevil lindistada nelja tunni jagu vanapärasest murdekeelt. Keelejuhiks oli 96aastane Maria Kala, kelle elukäik meenutab mitmeti Punasoo Mari oma (vt Kodumurre, nr 15). Järgmise aasta septembris vanake suri. Üldse on Järva-Jaani murrakust Eevi arvel üle 12 tunni helilinti.

Eesti murrete ja murdekeelega on tulnud üha tegelda. Eevi on neist rääkinud Emakeele Seltsi keelepäevadel ja väliseestlaste teisel kultuuriseminaril (1979), istunud murdevõistluste päris, kirjutanud ülevaateid võistlustöödest, huvitunud Anton Hansen Tammsaare murdekasutusest jm. 5. rahvusvahelisel soome-ugri kongressil Turus (1980) käsitleb ta s-desubstantiive (nt *jääras* ‘jäär’, *sõõrmes* ‘sõõre’), mis on eriti iseloomulikud Lääne-Eestile.

Eevi ilmutab head ainetundmist, kui ta retsenseerib Arnold Kase raamatut „Eesti murded ja kirjakeel”. Ta hindab tehtut, kuid näitab ka uusi ülesandeid: „Ja hea oleks, kui sünniks A. Kase monograafia analoog – lõunaeesti kirjakeele murdetausta käsitus” (Keel ja Kirjandus 1985, nr 7, lk 439). Ta valutab südant, et murdearhiiv ei peegelda suuri muudatusi 20. sajandi algul (nt masinatöö). Samuti pole teada, mis toimus maainimeste keelega siis, kui 1940. aastate teisel poolel siirduti massiliselt linna. „Kas me pole nende inimeste keeleuurimisega juba lootusetult hiljaks jäänud?” küsib ta (Keel ja Kirjandus 1987, nr 4, lk 245).

Toimetajatöö Kodumurdega algas Heino Ahvena abilisenä ja jätkus ka pärast viimase surma (numbrid 15–21). Keeles ja Kirjanduses sai Eevi endale kogenud toimetaja ja hinnatud keelenäise Ester Kindlami

koha. Kindlasti tuli algul palju uut õppida ja vaeva näha, et kätte saada vajalikud teadmised ja oskused. Toimetamist on jagunud mujalgi, nagu nähtub allpool: (toimetaja) Mari Must, Aili Univere „Põhjaeesti keskmurre” (2002), Marja Kallasmaa „Läänemurde loodus- ja viljelusnimed” (2003); (toimetuskolleegiumi liige) Gustav Vilbaste „Eesti taimenimetused” (1993), Mari Must „Kirderannikumurde tekstid” (1995), Emakeele Seltsi aastaraamat (alates numbrist 43). Lisaks on ta tehniliselt kontrollinud Mari Musta raamatut „Kirderannikumurre” (1987) ja seda enne trükkiminekut retsenseerinud. Koos Mari Musta ja Helju Kaaluga on ta kaasa aidanud, et peatselt võiksid ilmuda ESi murdekorrespondentide tekstid „Kuiss vanal Võromaal eleti”. 1994. aastal anti Gustav Vilbaste suurteose toimetajaile (Eeva Ahven, Heino Ahven, Erast Parmasto, Eevi Ross) Eesti Vabariigi teaduspreemia.

Eevi Ross (Eevardi) on astunud Emakeele Seltsi 17. novembril 1963. Juhatuses on ta olnud aastail 1998–1999 (abilaekur) ja 2000–2001 (abikirjatoimetaja).

Soovime Sulle, Eevi, kuhjaga õnne ja jaksu, jätkuvalt rõõmu oma tublist perest ja lapselastest.

HELMINEETAR

TERVITUSKIRI ASTA ÕIMULE

Armas Asta!

Andesta mulle, et see siin pole korralik juubelikirjutis, mis püüaks anda sisu- ja faktitiheda läbilõike Sinu kui filoloogi, teadusjuhi ja ühiskonnategelase senise elutöö kõigist aspektidest, vaid just nimelt tervitus- ja tänukiri Sulle, mis mõneti ajendatud ka Su äsjasest tähtsast juubelist (27. XI 2003) ja kirjutatud esmajoones mu enda nimel, ehk veidike ka kõigi nende eesti folkloristide nimel, kes Sinu valitsemisajal EKIs moodustasid selle instituudi „Tartu Kamtšatka”.

Kogu nn vene aja vältel ma ei teadnud Sinust õieti midagi. Olin muidugi märganud, et 1970ndate aastate Keele ja Kirjanduse Instituudi koridorides ja poliitilistel kultuurihommikutel, kuhu terve vald oli kokku aetud, kihelkond kokku kutsutud, liigub sageli blondi poisipeaga efektne noor daam, kes kannab liibuvaid džempereid, miniseelikuid ja tikkkontsa-

dega kingi – seda oli võimatu mitte märgata. Küsisin: kes see on ja mida teeb? Õeldi paljutähendava tooni ja ilmega: see on Asta Õim, sealt ... vene suunalt. Alles tükk aega hiljem sain teada ja mõistsin, et Sa olid rikutud elulooga inimene nii toonaste võimude kui ka toonaste opositsionääride jaoks: 5-aastase plikatirtsuna Siberisse küüditatud, vene koolides käinud, siis Tartus vene filoloogiks õppinud – keegi, kes oli justkui loodud selleks, et tegelda kakskeelsusega ja töötadagi Agnes-Agnia Reitsaku hea-paha mainega sotsiolingvistika sektoris, keegi, kel hoiti silma peal ja kes pidi käituma ettevaatlikult, mõõdetult ja voolujooneliselt.

Lähemalt tuttavaks sain ma Sinuga 1990ndate alul, kui Eesti oli vast-selt vabaks saanud, kõik murdus ja muutus, kõik otsisid, kuidas olla ja kuhu minna, illusioonid olid alles purunemata, poliitiline võitlus tormiline, nälg ja vaesus tohutu. See vaesus oli maad võtnud juba perestroika ajal, üks koondamislaine järgnes teisele, direktorid vilksatasid üksteise järel mööda nagu aialipid, aruandlus töö kohta oli likvideeritud, pool maja mafioossetele kontoritele renditud. Sina tulid EKI tüüri juurde 1993. aastal – kõrge mõelda, kuidas Sa julgesid! Koos teise *homo novuse*, teadusdirektor Jaan Rossiga moodustasite te tegusa tiimi, kes selle segaduste ja laose ajastu lõpetas, instituudi normaalse tööritmi taastas ja inimestes uusi elulootusi läitis.

Endel Sõgla ja ta kaaskondlaste ideoloogilise surve tõttu nõrgus KKIst juba 1970. ja 1980. aastail helgemaid päid vähehaaval mujale – enamasti pedasse või Tartu ülikooli. Perestroikajärgse hüpervaesuse ajal hakkas KKI kaotama juba terveid sektoreid. 1990ndate alul, kui kogu instituudi kirjandusepool oli lahkumas loodavasse Underi ja Tuglase Kirjanduskeskusesse, ähvardas KKIst saada veider kahejalgne taburet, mis koosnes Roosikrantsi tänaval asuvaist kergelt stagneerunud lingvistikasektoritest ning tolleks ajaks juba põhiliselt Tartus kirjandusmuuseumi ruumides resideerivaist jõudsalt noorenenud ja jätkusuutlikest folkloristlikest grupeeringutest, kes olid enam-vähem formaalselt koondatud Ingrid Rüütli käe all tegutsevaks folkloristika osakonnaks. Polnud siis ime, et ka KKI toonasele juhtkonnale tundus see situatsioon ebatervena ja kaalumisel oli mõte folkloristid samuti KKIst kõrge täiega minema saata – kirjandusmuuseumi. Polnud ime seegi, et kirjandusmuuseum, kes pöördeliselt uuenenud tingimustes ise otsis oma kohta päikese all ning kohast vormi oma endiste arhiivide restitueerimiseks, tundis nende võõraste folkloristlike allüksuste suhtes pelgu ja käsitas neid kui käomuna, viiendat kolonni, vähkkasvajad – kuidas keegi tavatses öelda. Üldiste

detsentraliseerumis- ja suveräniseerumismeeleolude õhkkonnas polnud KKI folkloristide endi seas samuti üksmeelt, mida selles eksistentsiaalses olukorras ette võtta – kas jääda monoliitse üksusena KKI alluvusse, minna *in corpore* kirjandusmuuseumi juurde või püüda anastada kirjandusmuuseumilt kogu ta rahvaluulearhiiv (nii materjalid kui ka töötajad kui ka osa olemasolevaid ja valmivaid tööruume aadressil Vanemuise 42), liita nendega KKI folkloristid ning moodustada sellest kõigest iseseisev Eesti Folkloori Instituut (mille eventuaalne lühend, EFI, kõlas kuidagi kergemeelselt). 1993. aasta hilissügisel võttis instituudi juhtkond vastu saalomonliku otsuse, mis neis tingimustes oli kindlasti kõigist võimalikest adekvaatsem: folkloristid võivad jääda Eesti Keele Instituudiks ristitud asutuse juurde ja tunda end turvaliselt, kuid monoliitne folkloristika osakond hajutatakse ja selle asemel hakkavad figureerima väikesemad, kuid tegevussuundade poolest kompaktsed nn sektori õigustes töörühmad. Kuue aasta vältel, mil Sa olid EKI täievoliline direktor (1994–2000), olid suhted Sinu ja Tartu rühmajuhtide vahel pilvitud ja horisontaalsed, kuigi just sesse aega jäid Eesti teadusreformi esimese laine draamatilised põhisündmused: Teaduste Akadeemia kui administratiivstruktuuri likvideerimine, suundumus viia kogu teadustöö kõrgkoolide juurde ja mitmete instituutide tegelik integreerimine kõrgkoolide külge, uue teaduskorralduse seaduse vastuvõtmine, üleminek nn temaatilisele finantseerimisele, Teaduskompetentsi Nõukogu loomine jne. Muidugi toimus vastavalt ka muudatusi EKI struktuuris, kuid kordagi ei kerkinud enam küsimus, mida otsivad folkloristid keeleinstituudi nime kandvas asutuses. Vastupidi, meid seati tihti keeletektoritele eeskujuks, mis pani me rinnad uhkusest paisuma, ja me teadvuses juurdus majakovskilik stereotüüp: „Ìù äîâîðèì Æñòà, ìîäðàçóìääââì ÝÊÈ” jne. Kui 2000. aastaks oli selge, et Sa ei jää edasi Eesti Keele Instituuti juhtima, leidsid EKI folkloristid üsna üksmeelselt, et on tulnud tund naasta lõpuks oma töötatud maale – Eesti Kirjandusmuuseumi. Ma ei tea, kuivõrd Sa nende sündmuste seotust märkasid ja kuivõrd see Su hinge liigutas. Mina igatahes tajusin hetke ülevust teravasti.

Sa oled oma põhikutsumuselt olnud leksikograaf, 1980ndaist peale juba kogenud ja kompetentne leksikograaf, üks vene-eesti mammutsõnaraamatu (1984–1994) koostajaid, hiljem ka peatoimetaja. KKI on kogu oma sõjajärgse eksistentsi kestel avaldanud sõnaraamatuid (ÕSi 1960. ja 1976. aasta versioonid, mitmed soome-eesti ja eesti-soome sõnaraamatute variandid, „Väike murdesõnastik” 1982 ja 1989 jm), selle kõrval

tegelnud ka mitmete eriti võimsateks kavandatud sõnaraamatute, nagu „Eesti murrete sõnaraamat” või „Eesti kirjakeele seletussõnaraamat”, pikaajalise ettevalmistamisega, kuid need võimsad ei tahtnud ega tahtnud ilmuma hakata. Sõnaraamatute, eriti suurte mitmekõiteliste baassõnaraamatute vihkude kirjastamine vallandus alles 1990ndate alul ning Sinu valitsemisajal muutus Eesti Keele Instituut tõeliseks intensiivset ja süstemaatilist toodangut andvaks sõnaraamatuvabrikuks – ja tõeliseks nuhtluseks Eesti Teadusfondi grandimaastikul. Juba 1993. aasta sügisel nägi ETFi humanitaarteaduste grandikomisjon enda ees üpris murettekitavat pilti: lingvistika ekspertiis tulvas EKI sõnaraamatutele adresseeritud taotlustest, mis olid grantrahastamise objektidena (st pilootsete, puhteaduslike projektidena) täiesti „valed”, pealegi kohutavalt rahanõudlikud, teisalt aga üldfiloloogilises ja rahvuslikus plaanis nii tähtsad, et neid polnud võimalik tagasi lükata, ning nad tõrjusid mitme aasta vältel kõrvale mitmeid muid, grandideoloogiliselt palju „õigemaid” ja ka sisuliselt jumekaid taotlusi. Hädal oli küll ka positiivne külg: EKI sõnaraamatud löid humanitaarteaduste rahastuses kroonilise survesituatsiooni ja sundisid otsima täiendavaid rahastusallikaid – alul ETFi, hiljem Haridusministeeriumi tasandil – ning olid üheks põhifaktoriks, mis viis lõpuks riikliku programmi „Eesti keel ja rahvuskultuur” käivitumisele 1999. aastal. 2004. aastast alustasid oma eluteed juba selle järglased – riiklikud programmid „Eesti keel ja rahvuslik mälu” ning „Humanitaar- ja loodusteaduslikud kogud”. Teadusfondi kunagise grandiasjurina avaldan Sulle siirast tunnustust selle ranga survefaktori tekitamise ja alalhoidmise eest. Tõsi küll, Sa ei loonud mitte ainult survefaktoreid, vaid ka abiventiile EKI kirjastustegevuse toetuseks. Tähtsaim neist oli 1993. aastal rajatud ja siiani edukalt tegutsev Eesti Keele Sihtasutus (EKSA).

Sõnaraamatute alal pole Sa toiminud mitte ainult mitmete töökate kollektiivide liikme ja juhina, vaid ka kassina, kes kõnnib omapead. 1991. aastal, kui NSV Liit hävis ja vaesus kogu postsotsialistlikus maailmas amokki jooksis, avaldasid Sa OMA KULU JA KIRJADEGA (milline tähendusrikas retro seegi!) „Sünonüümisõnastiku”, mis olnuks tänuväärne juba uue sõnastikutüübi evitamise katsena eesti leksikograafias, kuid jätab eriti sügava mulje sellepoolest, et püüab markeerida keele (antud juhul sõnavara) võrkjat ja klastrilist struktuuri. Raamatu väärtusi märgati ja see pälvis Eesti Kultuurifondi aastapreemia, 1992. aastal ka Eesti Vabariigi teaduspreemia. Sedasama väärtust kannab endas ka Sinu 1995. aastal ilmunud „Antonüümisõnastik” (2. trükk 1998), suurepärase

mandala mõtisklemaks nt kontraarsete ja kontradiktoorse vahekordade dünaamikast keeles.

See, millega Sa aga mu vana südant eriliselt rõõmustasid, oli Sinu järjest tugevnev kalle üldleksikoloogialt fraseoloogia poole. Enne Sind on sõjajärgses Eestis olnud õieti ainult kolm fraseoloogi – Ingrid Sarv, Feliks Vakk ja Agnes-Agnia Reitsak. Fraseoloogia on tänini jäänud vampiirprintsessiks, kelle loss asub Keelelandia ja Rahvaluulelandia piiril. Ta vastapandamatu ilu on pidevalt ligi ahvatlenud kosilasi mõlemast riigist, kuid ta on kõigile neile esitanud nii verejanuliselt lahendamatuid mõistatusi, et nad on alati pidanud kas häbige koju naasma või surnuks kurnatult kotkastele söödaks saanud. Sildu ja purdeid üle vampiirilossi piirava vallikraavi on siiski julgemini ehitatud, ja Sinu „Fraseoloogiasõnaraamat” (1993, 2., täiendatud ja parandatud trükk 2000) koos selle mõistelise pöördõnastikuga („Väljendiraamat”, 1998) on tehtud päris tüsedatest palkidest. Metafoori edasivenitamisest loobudes võib öelda, et seegi üllitistebukett on omamoodi mandala – irritant, mis ajendab mõtisklema sellest, mis eristab leksikograafilist ja folkloorset vaatenurka fraseoloogiast, kuidas peaksid fraseoloogia uurimisel suhestuma sünkroonilised ja diakroonilised aspektid, mis esindab siin süsteemi ja mis kaost, kuivõrd ja mis mõttes on fraseologismid „tüpoloogilised üksused”, millised reeglid juhivad nende varieerumist jne jpm. Sinu 2001. aastast teoksilolev ETFi poolt rahastatav uurimisprojekt „Fraseoloogia *versus* kõnekäänd *versus* troop” püüabki leida vastuseid mitmetele neist jt küsimustest. Sa pole fraseoloogia alal mitte ainult koostaja, vaid ka südi kirjutaja, keda eriliselt näivad köitvat eeterlikumad mõisterühmad – *õnn*, *armastus*, *hing*, *õhk* jts, ja Sa innustad ka oma grandikaaslasid senisest julgemini võtma vaatluse alla fraseoloogia teoreetilisi põhiküsimusi. Põhiliselt selle grandid tulemina on Sinu poolt juhitud töörühm koostanud ka eesti kõnekäändude ja fraseologismide arhiivimaterjalist esindusliku andmebaasi ja sellega viinud õnnelikult finišisirgele tööloigu, mis minu eelmistes lähiteemalistes grandiprojektides oli armetult lohisema jäänud. Olen Sulle tänulik selle abi ja toetuse eest.

Eesti kõnekäändude andmebaas on juba praegu Interneti kaudu täiesti rahuldavalt kasutatav, kuigi vajab veel tüpoloogilist, murdekeelelist jm viimistlemist. See baas kätkeb aga irriteerivaid ja inspireerivaid väljakutseid ka tarkvaraarendajale. Ja siit lähtubki minu fraseoloogilise heaja tänumeele ning imetluse viimane, kuid mitte vähim allikas: Sa oled suutnud tekitada mainitava fraseoloogilise nakkuskolde ka oma perekond-

likus lähiümbruses. Mis rolli selle infektsiooni tekkes on mänginud geneetilised, millist aga kultuurilised faktorid, seda ei oska ma arvata, kuid empiiriliselt on pilt markantselt ilmne. Asta Õim on praegu eesti juhtiv fraseoloog. Tema tütar Katre Õim on vastne filoloogiadoktor, kelle väitekirja teemaks oli võrdluste semantika ja struktuur. Indrek Kiissel, praegu kandvamaid kujusid EKI keeletehnoloogia-poolel (Indrek Heina ja Meelis Mihkla kõrval), küürutas juba oma elu Tartu-perioodil 1990ndate keskpaiku tihtipeale kirjandusmuuseumi tollases „kõnekäänutoas” (nr 312) fraseoloogia-otstarbelise tarkvara probleemide kallal, nüüdseks on temast ammu saanud nimetat filoloogiadoktori õnnelik abikaasa ja fraseoloogiline kaasvõitleja, ühtlasi ka eesti kõnekäändude andmebaasi tarkvarapoolse autor. Ehk lühidalt: üks fraseoloogiline dünastia hakkab Eestis heaendeliselt ilmet võtma ja selles ei puudu ka keeletehnoloogiline komponent.

Veelkordsete südamlike tervituste ja tänudega
Sinu vana sõber, eksalam ja saatusekaaslane
Arvo Krikmann,
also known as Kriku

**EMAKEELE SELTSILE SAADETUD
VÕI KINGITUD KIRJANDUS
2003. AASTAL**

Ajakirjad, kogumikud ja aastaraamatud

- Eesti Teaduste Akadeemia aastaraamat VIII (35). 2002.** Tln, 2003. 198 lk.
Estonian Academy of Sciences Year Book VIII (35). 2002. Tln, 2003. 142 lk.
Helsingin yliopiston kirjaston tiedotuslehti. /Helsinki/ **2002.** 5–6.
Kansalliskirjasto. Helsingin yliopiston kirjaston tiedotuslehti. /Helsinki/ **2003.**
1, 2.
Keelekaitaja. Eesti Keele Kaitse Ühingu kogumik. Trt.
    Nr 1. 2001. 60 lk.
    Nr 2. 2002. 60 lk.
    Nr 3. 2003. 60 lk.
Kielikello. Kielenhuollon tiedotuslehti. Kotimaisten Kielten Tutkimus-keskus. /
Helsinki./ **2003.** 1.
Kirjallisuudentutkijain Seuran Vuosikirja. 55. 2002. Ruumiillisuus. Merkillisiä
ruumiita kirjallisuudessa. Toimittaneet Sanna Karkulehto ja Ilmari Leppihalme.
Helsinki, 2003. 276 lk.
Neuphilologische Mitteilungen. Neuphilologischer Verein in Helsinki. **CIII.**
2002. 4. **CIV.** 2003. 1.
NNF. News. Nordic Network of Folklore. 3/**2001**, volume 4.
Sananjalka. Suomen Kielen Seuran vuosikirja. **44.** 2002. Turku, 2002. 269 lk.
SKY Journal of Linguistics. 15. 2002. Suomen kielitieteellisen yhdistyksen
aikakauskirja. /Åbo, 2002./ 286 lk.
Studia Fennica. Ethnologica. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
    7. Making and Breaking of Borders. Ethnological Interpretations,
    Presentations, Representations. 2003. 328 lk.
Studia Fennica. Folkloristica. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
    12. Lauri Honko. The Kalevala and the World's Traditional Epics. 2002. 487
    lk.
    13. Dynamics of Tradition. Perspectives on Oral Poetry and Folk Belief. Essays
    in Honour of Anna-Leena Siikala on her 60th Birthday 1st January 2003.
    2003. 390 lk.
**Tartu Ülikooli Lõuna-Eesti keele- ja kultuuriuuringute keskuse aastaraa-
mat. I. 2000–2001.** Trt, 2002. 116 lk.
Virittäjä. Kotikielen Seuran aikakauslehti. **2003.** 1, 2.

Õpetatud Eesti Seltsi aastaraamat. Trt.

1988–1993. 1995. 284 lk.

1994–1999. 2002. 343 lk + 10 lk lisa.

2000–2001. 2003. 248 lk + 4 lk lisa.

Muid väljaandeid

Eesti Keele Instituudi toimetised. Tln: Eesti Keele Sihtasutus.

12. Toimiv keel. I. Töid rakenduslingvistika alalt. Tallinna Pedagoogikaülikool, Eesti Keele Instituut. 2003. 379 lk.

Eesti kirjakeele seletussõnaraamat. VI köide. T–V. 2. vihik. Eesti Keele Instituut. Tln: Eesti Keele Sihtasutus, 2002.

Eesti murrete sõnaraamat. III /köide/. 13. vihik. Eesti Teaduste Akadeemia Eesti Keele Instituut. Tln, 2002.

Eesti Vabadussõjas langenute mälestussambad. EÜS Põhjala 1884–1984. /Stockholm, 1984./ 102 lk.

Eesti Vabariigi teaduspreemiad. 2003. Tln, 2003. 101 lk.

Fenno-ugristica. University of Tartu. Division of Uralic Languages. Trt.

21. Western and Eastern Contact Areas of Uralic Languages. Edited by Ago Künnap. 1997. 113 lk.

24. Keelekontaktidest keelevahetuseni. Toimetanud Piret Klesment. 2002. 302 lk.

Folia fennistica & linguistica. Tampereen yliopiston suomen kielen ja yleisen kielitieteen laitoksen julkaisuja. Tampere.

Friedrich Robert Faehmann. Teosed. II. Eesti Kirjandusmuuseum. Koostanud Kristi Metste. Trt, 2002. 364 lk.

Hakulinen, Lauri. **Suomen kielen rakenne ja kehitys.** Helsingissä: Kustannusosakeyhtiö Otava. Ensimmäinen osa. Äänne- ja muotooppia. /1941./ 282 lk. Toine osa. Sanasto- ja lauseoppia. /1946./ 330 lk.

Hint, Mati. **Keel on tõde on õige ja vale.** Eesti mõttelugu 46. Trt: Ilmamaa, 2002. 519 lk.

IFUSCO XVII. XVII Congressus Internationalis Studentiorum Fenno-ugristarum. **Summaria dissertationum.** Linguistica & litteratura & folkloristica & regionica. Universitas Scientiarum Socialium et Artis Educandi Tallinnensis Cathedra Linguarum Fennicae. Tln, 2000. 124 lk.

Kansanelämän kuvauksia. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.

62. Lappalainen, Antti. Valat ja valheet. Juhana Paavonpoika Ruotsalaisen salamurha Nilsiässä 1830. 2003. 207 lk.

Keelteoskus kui kultuuri osa. Koostanud Jaan Õispuu. Toimetanud Marje Joalaid. Tallinna Pedagoogikaülikool. Läänemeresoome keelte õppetool. Tln: TPÜ Kirjastus, 2001. 127 lk.

- Kivimies, Yrjö. **Synonymisanasto**. Helsinki: OY Suomen Kirja, /1946/. 217 lk.
- Ma-ilm ja mõnda mis seal sees leida on**. Faksiimiletrükk on pühendatud Fr. R. Kreuzwaldi 200. sünniaastapäevale. Tln, 2003. 161 lk.
- Mémoires de la Société Néophilologique de Helsinki**. Helsinki.
LII. Heli Tissari. LOVEscapes. Changes in prototypical senses and cognitive metaphors since 1500. 2003. 470 lk.
- Moskva Eesti Selts**. 1989–2000. Moskva: Globalinform, 2002. 144 lk.
- Muotojen mieli**. Kirjoituksia morfologiasta ja variaatiosta. Toimittaneet Lea Laitinen, Hanna Lappalainen, Päivi Markkola, Johann Vaattovaara. Helsingin yliopiston suomen kielen laitos. Helsinki, 2003. 327 lk. (Kieli 15.)
- Penttilä, Aarni. **Suomen kielen äänne- ja oikeinkirjoitusoppi**. /Suomen kielioppi I./ Porvoo-Helsinki: Werner Söderström Osakeyhtiö, 1948. 120 lk.
- Pieni taikakirja**. Valikoima Suomen kansan taikoja ja enteitä. Toimittanut Marjut Hjelt. Kuvittanut Jaano Aalto. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, 2000. 134 lk. (Folklore.)
- Pälli, Pekka. **Ihmisryhmä diskurssissa ja diskurssina**. Tampere 2003. 247 lk. (Acta Universitatis Tamperensis. 910.)
- Kodumaal keelatud raamatud**. Rootsi Eestlaste Esindus, 1980. Raamatukogudest ja antikvariaatidest kõrvaldamisele kuuluvate kodanlikul ja okupatsiooni ajal Eestis ilmunud väljaannete koondnimekiri. II osa. Tln, 1963. 171 lk.
- Ränk, Gustav. **Kysymys lapin madderakan ja hänen tyttäriensä alkuperästä**. Eripainos: Kalevalaseuran vuosikirja 29 (1949). Porvoossa 1949. Lk 180–247.
- Rätsep, Huno. **Sõnaloo raamat**. Trt: Ilmamaa, 2002. 366 lk.
- Saarlaste kirjarahvas**. Koostaja Helgi Allik. Kuressaare, 2003. 93 lk.
- Sechenbaatar, Borjigin. **The Chakhar Dialect of Mongol**. Morphological description. Helsinki, 2003. 215 lk. (Suomalais-ugrilaisen Seuran Toimituksia 243.)
- Suomen kielen päivä**. 13. november 1997. Koostanud ja toimetanud Leena Nissilä. Tallinna Pedagoogikaülikool. Tln: TPÜ Kirjastus, 1998. 98 lk.
- Tartu Ülikooli eesti keele õppetooli toimetised**. Trt.
22. Joachim Rossihniuse kirikumanuaalide leksika. Valve-Liivi Kingisepp, Külli Habicht, Külli Prillop. 2002. 533 lk + 7 lk lisa.
- Teadusmõte Eestis**. Tehnikateadused. Academia Scientiarum Estoniae. Tln, 2002. 117 lk.
- Tietolipas**. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
159. Vieraskielinen kirjallisuus Suomessa Ruotsin vallan aikana. Toimittanut Tuija Laine. 2003. 197 lk.
180. Ennen, muinoin. Miten menneisyyttämme tulkitaan. Toimittanut Riho Grünthal. 2002. 230 lk.

- 186.** Tanssi tanssi. Kulttuureja, tulkintoja. Toimittanut Helena Saarikoski. 2003. 331 lk.
- 189.** Sairas, potilas, omainen – Näkökulmia sairauden kokemiseen. Toimittaneet Marja-Liisa Honkasalo, Ilkka Kangas ja Ullamaija Seppälä. 2003. 337 lk.
- 190.** Monena suomi maailmalla. Suomalaisperäisiä kielivähemmistöjä. Toimittaneet Hannele Jönsson-Korhola ja Anna-Riitta Lindgren. 2003. 528 lk.
- 191.** Kuvien kehässä. Tutkielmia kirjallisuudesta, poetiikasta ja retoriikasta. Toimittanut Vesa Haapala. 2003. 275 lk.
- 195.** Kulttikirja. Tutkimuksia nykyajan kultti-ilmiöistä. Toimittaneet Urpo Kovala & Tuija Saresma. 2003. 208 lk.
- 196.** Tietotekniikkasuhteet. Kulttuurinen näkökulma. Toimittaneet Sanna Taija ja Sari Tuuva. 2003. 224 lk.
- 197.** Lasse Koskela, Pasi Lankinen. Opas kaunokirallisuuden lukemiseen. 2003. 86 lk.
- 198.** Suomi kakkonen. Opas opettajille. Toimittaneet Marjo Mela ja Pirjo Miikkonen. 2003. 168 lk.
- Tiijät sie mitä!** Jääsken seudun murreosanontoja. Koonnut Toivo Lyyra. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, 2002. 133 lk. (Folklore.)
- Toikka, Kaja. **Kirderannikumurde idaosa murde- ja keelekontaktid.** Tallinna Pedagoogikaülikool. Läänemeresoome keelte õppetool. Tallinn: TPÜ Kirjastus, 2003. 136 lk.
- Tõlkesõnastik. Translation Dictionary.** Eesti-inglise // Estonian-English. Inglise- eesti // English-Estonian. Koostanud Maris Ringvee, toimetanud Sirje Nilbe. Raamatukogusõnastik // Library Dictionary. Tln, 2002. 115 lk.
- Uue ajastu misjonilingvist.** Eduard Ahrens 200. Koostanud ja toimetanud Kristiina Ross. Eesti Keele Instituut. Tln: Eesti Keele Sihtasutus, 2003. 525 lk.
- Virtaranta, Pertti. **Länsiyläsatakuntalaisten murteiden äännehistoria.** I. Konsonantit. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, 1946. 396 lk. (Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran toimituksia 230. osa.)
- Wieselgren, Per. **Ortnamn och bebyggelse i Estlands forna och hittillsvarande svensksbygder.** Ostharrnen med Nargö. Lund, 1951. 383 lk. (Skrifter utgivna av Kungl. Gustav Adolfs Akademien. 22.)
- Õispuu, Jaan. **Karelia and the Karelians.** Göteborgs universitet. Finsk-ugriska seminariet. Rapport 13/2003. 50 lk.
- Õispuu, Jaan. **Oma Mua – lehden uudissanastoa vuositta 1990–1997.** Toimittanut Paavo V. T. Kettunen. I. [a–m] 268 lk. II. [n–ö] 238 lk. Tallinnan Kasvatustieteellinen Yliopisto. Itämerensuomalaisten kielten laitos. Tln: TPÜ Kirjastus, 2003.

EMAKEELE SELTSI LIIKMETE NIMESTIK
SEISUGA 31.12.2002

Auliikmed

Ahven, Eeva (Tallinn)
Alvre, Paul (Tartu)
Laks, Meinhard (Sonda)
Leppik, Eduard (Kadrina)
Must, Mari (Tallinn)
Pall, Valdek (Tallinn)
Pegel, Juhan (Tartu)
Rätsep, Huno (Tartu)
Tedre, Ülo (Tallinn)

Tegevliikmed

Adamson , Kai (Tallinn)	Halling , Tiina (Tartu)
Adler , Elna (Tallinn)	Hausenberg , Anu-Reet (Tallinn)
Admann , Aino (Tallinn)	Heinsoo , Heinike (Tartu)
Ainsaar , Sirje (Saku, Harjumaa)	Helk , Luule (Tallinn)
Allik , Helgi (Kuressaare)	Help , Toomas (Tallinn)
Alver , Jaan (Tallinn)	Hendrikson , Ülle (Tartu)
Ambus , Ada (Tallinn)	Henno , Kairit (Tartu)
Annus , Endel (Tallinn)	Hennoste , Tiit (Tartu)
Argus , Reili (Tallinn)	Hiiemäe , Mall (Tartu)
Brambat , Benita (Tallinn)	Hinrikus , Rutt (Tartu)
Eek , Arvo (Tallinn)	Hint , Mati (Tallinn)
Eelmäe , August (Tallinn)	Hussar , Annika (Saku, Harjumaa)
Eenlaid , Kaja (Tartu)	Ilus , Anu (Tallinn)
Elstrok , Helmut (Tapa)	Jaago , Tiiu (Tartu)
Erelt , Mati (Tallinn)	Jaanits , Lembit (Tallinn)
Erelt , Pekka (Tallinn)	Joalaid , Marje (Tallinn)
Erelt , Tiiu (Tallinn)	Juhkam , Evi (Tallinn)
Ernits , Enn (Tartu)	Jõgi , Aino (Tartu)
Gustavson , Heino (Tallinn)	Jõulu , Kaleph (Viiratsi, Viljandimaa)
Haak , Anu (Tallinn)	Järve , Priit (Tallinn)
Habicht , Külli (Tartu)	Jürgenstein , Lea (Tartu)
Hagel , Ellen (Tartu)	Jürman , Hans (Tallinn)
Hagu , Paul (Tartu)	Kaal , Helju (Tallinn)

Kaalep, Ain (Elva)
Kadai, Üllar (Hargla, Valgamaa)
Kaevats, Mall (Tallinn)
Kaivapalu, Annekatrin (Kärdla)
Kalda, Maie (Tallinn)
Kaldamäe, Karin (Tallinn)
Kaljuste, Aino (Tallinn)
Kallasmaa, Marja (Tallinn)
Kals, Aldo (Tartu)
Kalvik, Mari-Liis (Tartu)
Karelon, Rudolf (Tallinn)
Karise, Kalli-Merike (Tallinn)
Karlep, Karl (Tartu)
Karu, Ellen (Tallinn)
Kasepalu, Aleks (Tartu)
Kasik, Reet (Tartu)
Kask, Ann (Tartu)
Kendla, Mari (Tallinn)
Kerge, Krista (Tallinn)
Kern, Katrin (Tartu)
Keskpaik, Tiit (Tartu)
Kesküla, Liina (Tallinn)
Kiik, Heino (Tallinn)
Kiin, Aili (Viljandi)
Kiisverk, Taima (Tallinn)
Kiivit, Leena (Laagri, Harjumaa)
Kikas, Kristel (Tartu)
Kindlam, Ester (Viljandi)
Kingisepp, Leelo (Tallinn)
Kingisepp, Valve-Liivi (Tartu)
Kingo, Viive (Tartu)
Kippar, Pille (Tallinn)
Klaas, Birute (Tartu)
Klandorf, Aime (Kehtna, Raplamaa)
Klaus, Väino (Tallinn)
Kokla, Paul (Tallinn)
Kont, Ilse (Tallinn)
Kont, Karl (Tallinn)
Kraut, Einar (Tallinn)
Krikmann, Arvo (Tartu)
Kristian, Maimo (Tallinn)
Kroll, Reet (Tartu)
Kross (Niit) Ellen (Tallinn)
Kross, Jaan (Tallinn)
Kullus, Valve (Uhe k, Ida-Virumaa)

Kuresoo, Uno (Elva)
Kurs, Ott (Tartu)
Kurvits, Ülo (Tallinn)
Kuusik, Katrin (Tabasalu, Harjumaa)
Kuutma, Kristin (Tallinn)
Kõiva, Mare (Tartu)
Kõiva, Otilie (Tartu)
Kõivupuu, Marju (Tallinn)
Kärner, Indrek (Tartu)
Käsi, Inge (Kolkja, Tartumaa)
Künnap, Ago (Tartu)
Küüts, Astrid (Laagri, Harjumaa)
Laagus, Aino (Tartu)
Laan, Ilmar (Tallinn)
Laanekask, Heli (Tartu)
Laanpere, Helga (Tallinn)
Lahti, Ilmari (Tallinn)
Langemets, Andres (Tallinn)
Langemets, Margit (Tallinn)
Langsepp, Olaf (Tartu)
Lauk, Epp (Tartu)
Laul, Silvia (Tallinn)
Laur, Lilian (Tallinn)
Leemets, Helle (Tallinn)
Leemets, Tiina (Tallinn)
Leivo, Maeve (Linte k, Põlvamaa)
Leosk, Arvi (Navi, Võrumaa)
Lepajõe, Kersti (Tartu)
Lepasaar, Jane (Tallinn)
Leppik, Merle (Koigu k, Võrumaa)
Leppik, Nansi (Tallinn)
Leppik, Peep (Helme)
Lias, Tiina (Tallinn)
Liiv, Ellen (Tartu)
Liivak, Sander Alfred (Tallinn-Tartu)
Liivaku, Uno (Tallinn)
Lindström, Liina (Tartu)
Lipasti, Järvi (Tartu)
Lonn, Varje (Tallinn)
Lään, Liina (Tartu)
Maanso, Viivi (Tallinn)
Maasik, Aita (Tartu)
Maksim, Tiit (Tallinn)
Malt, Alo (Tartu)
Mereste, Uno (Tallinn)

Meri, Mart (Tallinn)
Mets, Helle (Tallinn)
Metsmägi, Iris (Tallinn)
Metslang, Helle (Tallinn)
Metstak, Vilma (Rakvere)
Mihkels, Andres (Tallinn)
Miller, Voldemar (Tallinn)
Mirov, Ruth (Tallinn)
Muischnek, Kadri (Tartu)
Mund, Argo (Rakvere)
Mäearu, Sirje (Tallinn)
Mäger, Eleonora (Tallinn)
Märtson, Marju (Tallinn)
Nectar, Helmi (Tallinn)
Nigol, Salme (Tartu)
Nigols, Helju (Tallinn)
Niit, Ellen (Tartu)
Niit, Heldur (Laagri, Harjumaa)
Nilbe, Sirje (Tallinn)
Norvik, Madis (Tallinn)
Norvik, Piret (Tallinn)
Nurk, Anu (Tartu)
Oja, Endla (Tartu)
Oja, Vilja (Tallinn)
Ojanurme, Tiiu (Tartu)
Olesk, Peeter (Tartu)
Olesk, Sirje (Tartu)
Ollisaar, Martin (Tallinn)
Onga, Mare (Tartu)
Ootsing, Sirje (Tallinn)
Orav, Mart (Tartu)
Paabo, Olaf (Tartu)
Paide, Madis (Tartu)
Pajumaa, Elsa (Tallinn)
Pajupuu, Hille (Tallinn)
Pajupuu, Jaan (Tallinn)
Pajusalu, Karl (Tartu)
Pajusalu, Renate (Tartu)
Parbus, Ülo (Tartu)
Parmasto, Erast (Tartu)
Paul, Toomas (Tallinn)
Peebo, Jaak (Elva)
Pent, Sirle (Hageri, Raplamaa)
Peterson, Indrek (Tallinn)
Pihelgas, Kaire (Tallinn)
Piho, Mare (Tartu)
Pino, Veera (Tartu)
Pirso, Urve (Tartu)
Pool, Raili (Tartu)
Potseps, Vaike (Tartu)
Pruuli, Külvi (Tartu)
Punga, Leili (Tartu)
Põllu, Kaljo (Tallinn)
Päll, Peeter (Tallinn)
Raadik, Maire (Tallinn)
Raielo, Juta (Tallinn)
Raisma, Marta (Tartu)
Raitar, Maie (Tartu)
Rajamets, Harald (Tallinn)
Rajamets, Salme (Olustvere, Viljandimaa)
Rajando, Helju (Tartu)
Rammo, Sirje (Tartu)
Rannut, Mart (Loo, Harjumaa)
Rannut, Ülle (Loo, Harjumaa)
Ratso, Sirje (Laagri, Harjumaa)
Raud, Maret (Tallinn)
Raudsep, Loreida (Tallinn)
Repän, Nikolai (Tartu)
Ribenis, Karin (Tallinn)
Riikoja, Elli (Tallinn)
Romet, Anne (Tallinn)
Ross, Eevi (Tallinn)
Ross, Jaan (Tallinn)
Ross, Kristiina (Tallinn)
Rõigas, Maia (Tartu)
Rääbis, Andriela (Tartu)
Rüütel, Ingrid (Tartu-Tallinn)
Saar, Edgar (Tartu)
Salo, Age (Tartu)
Salo, Monika (Tartu)
Salus, Urve (Laagri, Harjumaa)
Saluäär, Anu (Tallinn)
Salve, Kristi (Tartu)
Sang, Joel (Tallinn)
Sarv, Ain (Tallinn)
Sarv, Mari (Tartu)
Sarv, Marju (Rapla)
Sarv, Mikk (Rapla)
Sarv, Vaike (Tallinn)

Sarv, Õie (Tallinn)
Saukas, Rein (Tartu)
Sedrik, Meeli (Tartu)
Seienthal, Tõnu (Tartu)
Sepp, Arvi (Raplamaa)
Sepp, Ene (Tallinn)
Sepp, Mare (Tartu)
Sooberg, Jüri (Tallinn)
Soosaar, Sven-Erik (Tallinn)
Susi, Mart (Tallinn)
Strandson, Krista (Tähtvere v, Tartumaa)
Sutrop, Urmas (Tallinn)
Süvalep, Ele (Tartu)
Tael, Kaja (Tallinn) (praegu London)
Tamla, Toomas (Tallinn)
Tamm, Kadri (Elva)
Tamm, Vally (Valga)
Tamme, Mari (Tallinn)
Tammo, Eha (Võru)
Tasa, Rita (Tallinn)
Tarand, Mari (Tallinn)
Tavel, Lehte-Mai (Haabneeme, Harjumaa)
Teder, Eerik (Tallinn)
Tender, Tõnu (Tartu)
Tenjes, Silvi (Tartu)
Teras, Pire (Põltsamaa)
Tiits, Mai (Tallinn)
Tomingas, Silva (Saku, Harjumaa)
Tomson, Ülle (Valga)
Toom, Maren (Tallinn)
Toomla, Jaan (Tallinn)
Toomsalu, Ülo (Tallinn)
Tormis, Veljo (Tallinn)
Torop, Peeter (Tartu)
Tóth, Szilárd (Tartu)
Troska, Gea (Tallinn)
Trummal, Külli (Tartu)
Tõnurist, Igor (Tallinn)
Uibo, Udo (Tallinn)
Uind, Katrin (Tartu)

Undusk, Jaan (Tallinn)
Undusk, Rein (Tallinn)
Uuspõld, Ellen (Tartu)
Uuspõld, Leonhard (Tartu)
Vaba, Lembit (Saku, Harjumaa)
Vainik, Ene (Tallinn)
Valdre, Tiia (Tallinn)
Valge, Jüri (Tartu)
Valk, Ülo (Tartu)
Vare, Silvi (Tallinn)
Veidemann, Andra (Tallinn)
Veidemann, Rein (Tallinn)
Veismann, Ann (Tartu)
Vende, Kullo (Tallinn)
Verschik, Anna (Tallinn)
Veskis, Leidi (Tallinn)
Vettik, Aime (Tabasalu, Harjumaa)
Vider, Kadri (Tartu)
Vihma, Helgi (Tallinn)
Vihman, Mati (Tallinn)
Viikberg, Jüri (Tallinn)
Viires, Ants (Tallinn)
Viitso, Tiit-Rein (Tartu)
Viks, Ülle (Tallinn)
Vilbaste, Marju (Tallinn)
Villup, Astrid (Tartu)
Viluoja, Eha (Tallinn)
Vingissar, Endel (Suure-Jaani, Viljandi-
maa)
Vinkel, Aarne (Tallinn)
Vissel, Anu (Nõo)
Voll, Piret (Tallinn)
Volmer, Juta (Tartu)
Võlli, Kai (Tallinn)
Väkram, Maia-Ülle (Tallinn)
Vääri, Eduard (Tartu)
Vääri, Reet (Tartu)
Õim, Asta (Tallinn)
Õim, Haldur (Tartu)
Õispuu, Jaan (Saue, Harjumaa)
Õpik, Elina (Tallinn)

Välisliikmed

- Aro**, Kari (Turu, Soome Vabariik)
Blokland, Rogier (Holland)
Boiko, Kersti (Riia, Läti Vabariik)
Galkin, Ivan (Joõkar-Ola, Marimaa)
Kallio, Jussi (Helsingi, Soome Vabariik)
Karma, Tõnu (Riia, Läti Vabariik)
Keevallik, Leelo (Uppsala, Rootsi Kuningriik)
Koponen, Eino (Helsingi, Soome Vabariik)
Koski, Mauno (Turu, Soome Vabariik)
Krull, Diana (Stockholm, Rootsi Kuningriik)
Laakso, Johanna (Helsingi, Soome Vabariik)
Laalo, Klaus (Helsingi, Soome Vabariik)
Laukkanen, Kari (Helsingi, Soome Vabariik)
Lehiste, Ilse (Ohio, USA)
Lindström, Irja (Vantaa, Soome Vabariik)
Lähteenkorva, Tauno (Oulu, Soome Vabariik)
Mokány, Katalin (Budapest, Ungari Vabariik)
Mokány, Sándor (Budapest, Ungari Vabariik)
Mürk, Harri (Toronto, Kanada)
Nemvalts, Peep (Uppsala, Rootsi Kuningriik)
Nissilä, Leena (Oulu, Soome Vabariik)
Punttila, Matti (Vantaa, Soome Vabariik)
Raag, Raimo (Uppsala, Rootsi Kuningriik)
Raag, Virve (Uppsala, Rootsi Kuningriik)
Remes, Hannu (Joensuu, Soome Vabariik)
Salasoo, Tiiu-Ann (Roseville, Austraalia Liit)
Steinhardt, Claudia-Maria (Hamburg, Saksamaa Liitvabariik)
Sulkala, Helena (Kempele, Soome Vabariik)
Söderman, Tiina (Helsingi, Soome Vabariik) (praegu Tartus)
Zaitseva, Maria (Petroskoi, Karjala)
Tarakanov, Ivan (Ipevsk, Udmurdi Vabariik)
Vassikova, Liidia (Joõkar-Ola, Marimaa)
Wiik, Kalevi (Turu, Soome Vabariik)
Winkler, Eberhard (München, Saksamaa)

LÜHENDID

a) Arhiivid, asutused, kogud, väljaanded

- ACUT** = Acta et Commentationes Universitatis Tartuensis (Dorpatensis), Tartu
- AI** = Ajaloo Instituut
- EEW** = J. Mägiste, Estnisches etymologisches Wörterbuch, Helsinki, 1982–1983, 2000
- EK** = Eesti Keel, Tartu
- EKI** = Eesti Keele Instituut
- EKirj** = Eesti Kirjandus, Tartu
- EKG** = Eesti keele grammatika (II – 1993, I – 1995), Tallinn
- EKM** = Eesti Kirjandusmuuseum
- EKMS** = A. Saareste, Eesti keele mõisteline sõnaraamat, Stockholm 1958–1979
- EKS** = Eesti Kirjanduse Selts
- ERA** = Eesti Rahvaluule Arhiiv
- ES** = Emakeele Selts
- ES KS** = Emakeele Seltsi murdekorrespondentide sõnavarakogu (1940–1999) eesti murdearhiivis
- ES KT** = Emakeele Seltsi murdekorrespondentide tekstid (1941–2000) eesti murdearhiivis
- ES MT** = Emakeele Seltsi murdetekstide kogu (1923–1991) eesti murdearhiivis
- ESA** = Emakeele Seltsi aastaraamat, Tallinn–Tartu
- EST** = Emakeele Seltsi toimetised, Tallinn
- EÕS** = Eesti õigekeelsuse-sõnaraamat, Tartu 1925–1937
- FU** = Fenno-ugristica, Tartu
- FUF** = Finnisch-ugrische Forschungen, Helsinki
- Km** = Kodumurre, Tallinn
- KK** = Keel ja Kirjandus, Tallinn
- KKI** = Keele ja Kirjanduse Instituut
- KKIU** = Keele ja Kirjanduse Instituudi uurimused, Tallinn
- KM** = ENSV TA F. R. Kreutzwaldi nim. Kirjandusmuuseum
- KM KO** = Kirjandusmuuseumi käsikirjade osakond
- KM RO** = Kirjandusmuuseumi rahvaluule osakond
- KSVK** = Kalevalaseuran vuosikirja, Helsinki
- LSFU** = Lexica Societatis Fennougricae, Helsinki
- LU** = Linguistica Uralica, Tallinn
- RAKA** = ENSV Riiklik Ajaloo Keskarhiiv (praegu Eesti Ajalooarhiiv)
- SKES** = Suomen kielen etymologinen sanakirja, Helsinki 1955–1981
- SKS** = Suomalaisen Kirjallisuuden Seura
- SKST** = Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran Toimituksia, Helsinki
- SMS** = Suomen murteiden sanakirja, Helsinki
- SSA** = Suomen sanojen alkuperä. Etymologinen sanakirja, Helsinki, 1992–2000
- SUS** = Suomalais-ugrilainen Seura
- SUSA** = Suomalais-ugrilaisen Seuran Aikauskirja, Helsinki
- SUST** = Suomalais-ugrilaisen Seuran Toimituksia, Helsinki
- ÑÓÓ** = Ñiääõñêiä òèííí-óãðiääáíèää, òàèèèíí
- TA** = Eesti Teaduste Akadeemia
- TPÜ** = Tallinna Pedagoogikaülikool
- TRÜ** = Tartu Riiklik Ülikool
- TÜ** = Tartu Ülikool
- UAJb** = Ural-altaische Jahrbücher, Wiesbaden
- Ujb** = Ungarische Jahrbücher, Berlin–Leipzig
- VhGEG** = Verhandlungen der Gelehrten Estnischen Gesellschaft, Dorpat (Tartu)
- VI** = Võru Instituut
- Vir** = Virittäjä, Helsinki

VÕS = E. Muuk, Väike õigekeelsus-sõnaraamat
Wied = F. J. Wiedemann, Ehstnisch-deutsches Wörterbuch
ÕES = Õpetatud Eesti Selts

ÕEST = Õpetatud Eesti Seltsi Toimetused, Dorpat (Tartu)
ÕS = Eesti keele sõnaraamat ÕS 1999

b) Keeled, murded, murrakud

Amb = Ambla
Ann = Anna
asks = alamsaksa keel
Aud = Audru
bsks = baltisaksa keel
bulg = bulgaaria keel
e = eesti keel
eL = lõunaeesti murded (~ lõunamurded)
Emm = Emmaste
eP = põhjaeesti murded (~ põhjamurded)
er (mdE) = ersa (~ ersamorva) keel
eR = rannikumurre (~ kirderannikumurre)
eRI = rannikumurde idaosa (~ kirderannikumurde idaosa)
germ = germaani keeled
h = handi keel
Hag = Hageri
Han = Hanila
Har = Hargla
Hel = Helme
Hi = Hiiumaa
hisp = hispaania keel
HJn = Harju-Jaani
Hlj = Haljala
Hls = Halliste
holl = hollandi keel
Hää = Häädemeeste
I (ePI) = idamurre
Iis = Iisaku
ingl = inglise keel
is = isuri keel
isAL = isuri keele Alam-Luuga murre
isH = isuri keele Hevaha murre
isO = isuri keele Oredepi murre

isS = isuri keele Soikola murre
it = itaalia keel
Jaa = Jaani
JJn = Järva-Jaani
JMd = Järva-Madise
Juu = Juuru
Jõe = Jõelähtme
Jõh = Jõhvi
Jäm = Jämaja
Jür = Jüri
k = komi keel
K (ePK) = keskmurre
Kaa = Kaarma
Kad = Kadrina
Kam = Kambja
kam = kamassi keel
Kan = Kanepi
kasks = keskalamsaksa keel
Kei = Keila
Khk = Kihelkonna
Khn = Kihnu
kholl = keskhollandi keel
Kir = Kirbla
KJn = Kolga-Jaani
Kod = Kodavere
Koe = Koeru
Kos = Kose
kr = kreeka keel
Kra = Kraasna
Krj = Karja
krj = karjala keel
krjA = Aunuse murre (aunusekarjala m)
krjK = Kalinini murre (kalininikarjala m) ~ murrakud
krjL = lõunamurre (lõunakarjala m)

krjLü = Lüüdi murre	ou = obiugri keeled
krjP = põhjamurre (põhjakarjala m)	Pai = Paide
Krk = Karksi	Pal = Palamuse
Krl = Karula	Pee = Peetri
Kse = Karuse	Pha = Püha
Ksi = Kursi	Phl = Pühalepa
Kul = Kullamaa	Pil = Pilistvere
Kuu = Kuusalu	PJg = Pärnu-Jaagupi
Kõp = Kõpu	Plt = Põltsamaa
Käi = Käina	Plv = Põlva
Kär = Kärla	pm = permi keeled
küsks = keskülemsaksa keel	pr = prantsuse keel
L (ePL) = läänemurre	prov = provantsaali keel
lad = ladina keel	Pst = Paistu
Lai = Laiuse	Puh = Puhja
ld = leedu keel	Pä = Pärnumaa
Lei = Leivu	Pär = Pärnu
Lih = Lihula	Põi = Pöide
lms = läänemeresoome keeled	Rak = Rakvere
LNg = Lääne-Nigula	Ran = Rannu
lp = lapi keel	Rap = Rapla
lpN = Norra murre (norralagi m)	Rei = Reigi
lt = läti keel	Rid = Ridala
Lut = Lutsi	Ris = Risti
lv = liivi keel	rts = rootsi keel
Lüg = Lüganeuse	Ruh = Ruhnu
M (eLM) = Mulgi murre	Rõn = Rõngu
Mar = Martna	Rõu = Rõuge
md = mordva keeled	Räp = Rāpina
mdE vt er	S (ePS) = saarte murre
mdM vt mo	Sa = Saaremaa
Mih = Mihkli	Saa = Saarde
MMg = Maarja-Magdaleena	sam = samojeedi keeled
mns = mansi keel	San = Sangaste
mo (mdM) = mokša (~ mokšamordva keel)	Se = Setumaa
mr = mari keel	Sim = Simuna
Muh = Muhu	SJn = Suure-Jaani
Mus = Mustjala	skr = sanskriti keel
Mär = Märjamaa	sks = saksa keel
Nai = Naissaare	sm = soome keel
Nis = Nissi	s-u = soome-ugri keeled
Noa = Noarootsi	T (eLT) = Tartu murre
Nõo = Nõo	Tln = Tallinn
Ote = Otepää	TMr = Tartu-Maarja
	Tor = Tori

Trm = Torma
Trt = Tartu
Trv = Tarvastu
Tõs = Tõstamaa
Tür = Türi
udm = udmurdi keel
ug = ugri keeled
ukr = ukraina keel
ung = ungari keel
Urv = Urvaste
uu = uurali keeled
V (eL) = Võru murre
Vai = Vaivara
Var = Varbla
Vas = Vastseliina
vdj = vadja keel
Vi = Virumaa
VId = Võru murde idaosa

Vig = Vigala
Vil = Viljandi
VJg = Viru-Jaagupi
vlg = volga keeled
vlgvn = valgevene keel
Vll = Valjala
VMr = Väike-Maarja
vn = vene keel
VNg = Viru-Nigula
Vor = Vormsi
vpr = vanaprantsuse keel
vprs = vanapreisi keel
vprov = vanaprovanssaali keel
vps = vepsa keel
Võn = Võnnu
Vän = Vändra
vüsk = vanaülemsaksa keel
Äks = Äksi